

Nærings- og fiskeridepartementet
Postboks 8090 Dep
0032 Oslo

Sendt via: postmottak@nfd.dep.no

Att: Vibeke Andersen

Oslo, 16. desember 2022

HØRING - FORBUD MOT USKALIGE FORSKJELLER I INNKJØPS- BETINGELSER I VERDIKJEDEN FOR MAT OG DAGLIGVARER

1. INNLEDNING - BAKGRUNN

Vi viser til høring fra Nærings- og fiskeridepartementet av 25. oktober 2022, med høringsfrist 16. desember 2022. Høringen gjelder forslag til forskrift med forbud mot usaklige forskjeller i innkjøpsbetingelser i verdikjeden for mat og dagligvarer

Imperial Brands Norway AS («**Imperial**») er en del av det internasjonale Imperial Brands konsernet, og leverer nikotinholdige produkter som sigaretter og snus til både dagligvare- og servicehandelen. Imperial står blant annet bak merkevaren «Skruf», og har mange års erfaring som leverandør i Norge. Vi vil med dette gi enkelte kommentarer til forslaget.

2. KOMMENTARER TIL FORSLAGET

2.1 Manglende treffsikkerhet

Formålet med Nærings- og fiskeridepartementets høringsforslag er å iverksette tiltak for å redusere etableringsbarrierene og styrke konkurransen i dagligvaremarkedet. Departementet mener at forskjeller i innkjøpspriser har blitt identifisert som en betydelig etableringshindring. På denne bakgrunn foreslår departementet to alternative forslag rettet mot leverandørene. Forslagene innebærer at større leverandører enten forbyr å:

- (i) diskriminere på pris uten saklig grunn, eller
- (ii) diskriminere på pris uten saklig grunn, forutsatt at prisdiskrimineringen har negativ virkning på konkurransen.

Imperial mener at departementet bommer med innretningen på forslaget. Forslaget basere seg på, og forutsetter at leverandørene ensidig bestemmer priser- og innkjøpsbetingelser. Det er ikke korrekt. For det første fastsettes både priser og andre betingelser etter forhandlinger mellom leverandøren på den ene siden og kjeden på den andre. For det andre er forhandlingene sjelden mellom to likeverdige parter. De tre store kjedene har en innkjøpsmakt på 98 % i dagligvaresektoren. I forhandlingene synliggjøres denne skjevheten, og kjeden(e) har en vesentlig sterkere forhandlingsstyrke enn leverandørene.

Nivået på innkjøpsprisene- og betingelsene er derfor et resultat av frie, men tøffe forhandlinger, hvor leverandørene spiller en mye mindre sentral rolle enn det departementet legger til grunn.

Det samme mente ekspertutvalget engasjert av departementet, på side 6¹ i sin rapport:

«...Hvis prisforskjellene som de ulike kjedene står overfor, først og fremst drives av at den største kjeden har bedre utsideopsjoner enn de andre kjedene, kan et forbud mot prisdiskriminering føre til lavere grossistpriser og dermed også lavere sluttbrukerpriser. Hvis prisene i stedet bestemmes av reelle forhandlinger, som beskrevet over, kan et forbud mot prisdiskriminering føre til høyere sluttbrukerpriser.

Vår vurdering er at argumentene for at et forbud mot prisdiskriminering vil lede til høyere priser, er sterkere enn argumentene for at det vil lede til lavere priser. Vi vil understreke at vår vurdering bygger på vårt faglige skjønn, og ikke på grundige empiriske analyser.»

«Vi konkluderer med at det i den norske debatten ikke er fremlagt en tilstrekkelig overbevisende faglig basert dokumentasjon på at det er særskilte strukturelle forhold som tilsier at det bør innføres et forbud mot prisdiskriminering på leverandørnivå i dagligvaresektoren. Det er derfor vår klare anbefaling at det ikke innføres et forbud mot prisdiskriminering i sektoren.»

Ulike priser er nødvendigvis ikke et problem i seg selv. Problemet er hvis lavere priser ikke kommer forbrukerne til gode. For at et tiltak skal stimulere konkurransen, er det viktig at tiltaket ikke får utilsiktede konsekvenser. Det kan tiltak lett få, hvis det iverksettes uten en grundig analyse og evaluering. Imperial mener derfor at departementets forslag bør skrinlegges, eller utredes grundigere.

2.2 Ingen påvist effekt på etableringshindringer

Departementet ønsker å fjerne etableringshindringer gjennom forslaget. Departementet kan imidlertid ikke vise til forskning eller dokumentere at forslagene faktisk vil ha en slik effekt. Heller det motsatte, jf. rapport utarbeidet av Oslo Economics og Oeconomica fra 2017 på side 42.

Manglende konkurranse i dagligvarebransjen er kompleks og sammensatt, og skyldes etter Imperials vurdering i liten grad leverandørene. Effekten av kjedenes stordriftsfordeler ved innkjøp, grossiststrukturen, og norske særreguleringer har etter Imperials oppfatning mye større betydning som etableringshindre enn leverandørens priser og betingelser.

2.3 Mer EMV og høyere priser

Den foreslått reguleringen av innkjøpsbetingelsene vil heller føre til økt andel EMV² og økte priser. Dersom departementet er bekymret for prisveksten, er det uheldig å innføre en forskrift som kan medføre en enda høyere prisvekst.

Vi viser her igjen til uttalelsen fra departementets ekspertutvalg, jf. punkt 2.1 ovenfor. I Frankrike er et lignende forbud opphevet, nettopp fordi forbudet førte til økte priser. Selv en midlertidig forskrift vil kunne sette et høyere prisnivå, som ikke nødvendigvis nedjusteres selv om forskriften senere opphører.

Forslaget vil endre forhandlingene for hele bransjen, ikke bare de store aktørene. Det vil kunne føre til færre produkter og en økning i EMV. Det vil bli mer lønnsomt for kjedene å velge EMV, hvor de i større grad kan påvirke pris. Økt fokus på EMV vil igjen redusere innovasjon, omsetning, og mangfold hos leverandørleddet.

---

¹ Utredning om prisdiskriminering i dagligvarebransjen Gabrielsen, Moen, Nilsen, 2020

² Egne merkevarer.

2.4 Ikke hjemmel i konkurranseloven § 14

Forslaget vil neppe bidra til økt konkurranse eller en mer effektiv utnyttelse av samfunnets ressurser. Departementet har derfor ikke hjemmel til å innføre forskriften, jf. konkurranseloven § 14³.

Forslaget innebærer et generelt forbud mot forskjellbehandling, uavhengig konkret konkurransevirkning. Det vil derfor også ramme prisdiskriminering med effektivitetsgevinster, som gir lavere priser for forbrukerne. Forbudet går lengre enn nødvendig, i strid med forholdsmessighetsprinsippet. Unntaket for «saklig begrunnelse» reparer etter Imperials syn ikke dette. Definisjonen av begrepet er altfor snever.

Dagnes hjemler i kkl. § 10 og § 11 bør være tilstrekkelig for effektivt å kunne gripe inn mot konkurransevridende innkjøpsbetingelser. Andre EU-land baserer sine tiltak på tilsvarende bestemmelser, jf. TFEU artikkel 101 og 102. At det er ressurskrevende å håndheve kkl. § 10 og 11, særlig ift. bevis, er ikke et argument i seg selv. Inngrep fra staten overfor bedrifter og borgere bør av rettssikkerhetshensyn nettopp ikke være for enkelt.

Det er derfor ikke grunn til å ha en særnorsk regulering av prisdiskriminering.

2.5 Forbud om usaklig prisdiskriminering i strid med EØS-avtalen

Etter EØS-konkurranseloven § 7 (2) skal «(a)nvendelsen av norsk konkurranselovgivning må ikke føre til forbud mot avtaler, beslutninger truffet av sammenslutninger av foretak og samordnet opptreden, som kan påvirke samhandelen mellom EØS-statene, men som ikke begrenser konkurransen som omtalt i EØS-avtalen artikkel 53 nr. 1». Departements forslag er i strid med denne bestemmelsen. Vi viser her til hva som er sagt om under pkt. 2.1 ift. forhandlingsstyrke og under pkt. 2.1, 2.2 og 2.3 om forslagets reduserte effekt på konkurransen. Norge bør ikke regulere mer eller mindre ensidige forhandlinger for å presse gjennom fordelaktige avtalevilkår.

2.6 Innføring av begrepet «vesentlig markedsrett»

Forslagene bruker begrepet «vesentlig markedsrett» som et av kriterium for at forbudet skal komme til anvendelse. Departementet har foreslått en markedsandel på 40 % eller mer som definisjon av begrepet.

Som redegjort for i punkt 2.1 er prisene primært et resultat av kjedenes forhandlingsrett. Forbudet rammer således priser som skyldes kjeden og ikke leverandøren. En leverandør bør først ansees å ha dominerende stilling når leverandøren har styrke nok til å forhandle gjennom sitt forslag til pris.

På denne bakgrunn mener Imperial at et eventuelt forbud heller bør benytte begrepet «dominerende», hvor EU-kommisjonen har beskrevet et bredere og bedre grunnlag for hva det innebærer å ha slik markedsrett.⁴

3. AVSLUTNING/OPPSUMMERING

På bakgrunn av ovennevnte mener Imperial at det ikke bør innføres et så generelt forbud mot forskjeller i innkjøpsbetingelser. Uansett bør forslaget utredes bedre.

---

³ «Dersom det er nødvendig for å fremme konkurransen i markedene, kan Kongen ved forskrift gripe inn mot vilkår, avtaler og handlinger som begrenser eller er egnet til å begrense konkurransen i strid med lovens formål.»

⁴ EU-kommisjonens retningslinjer for anvendelse av Artikkel 82 (2009/C 45/02)

Ved eventuelle spørsmål kan undertegnede kontaktes.

Vennlig hilsen
Imperial Brands Norway AS

Terje Bjørnsen

Terje Bjørnsen (Dec 14, 2022 15:12 GMT+1)

Terje A. Bjørnsen
Market Manager Norway